

An Evaluation on Greece Agricultural Co-Operatives and Suggestions for Improving the Co-Operative Legislation

Hilal Paksoy^{1,a,*}

¹Millî Eğitim Bakanlığı, Konya, Türkiye

*Corresponding author

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p><i>Review Article</i></p> <p>Received : 27.01.2024 Accepted : 31.01.2024</p> <p>Keywords: Collective action Cooperation Agricultural cooperative Greece Cooperative Legislation</p>	<p>The development of societies all over the world has led to the development of cooperation among them. The reason for this development was that collective action was the main factor in their growth. In this context, their positions and bargaining powers have contributed greatly to the more efficient distribution of goods among people, and have been instrumental in the development of cooperation from past to present. Over the years, many cooperation and cooperation models have emerged that have spread to all countries of the world, aiming for certain goals within the framework of certain rules. Cooperatives are one of these cooperation models. This study aims to provide a brief overview of the most notable features of Greece's national agricultural cooperative legislation and to make recommendations for improving cooperative legislation.</p>

Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 12(3): 470-477, 2024

Yunanistan Tarım Kooperatifleri Üzerine Bir Değerlendirme ve Mevzuatın İyileştirilmesi Adına Öneriler

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<p><i>Derleme Makalesi</i></p> <p>Geliş : 27.01.2024 Kabul : 31.01.2024</p> <p>Anahtar Kelimeler: Kollektif eylem Yardımlaşma Tarım kooperatifi Yunanistan Kooperatif Mevzuatı</p>	<p>Tüm dünyada toplumların gelişmesi, aralarında iş birliğinin de gelişmesine yol açmıştır. Bu gelişimin nedeni kolektif eylemin onların büyümesindeki ana faktör olmasıydı. Bu bağlamda geçmişten günümüze konuları, pazarlık güçleri, insanlar arasında malların daha verimli dağıtımına büyük ölçüde katkı sağlayarak, iş birliğinin geliştirilmesine aracı olmuştur. Yıllar içinde belirli kurallar çerçevesinde belirli amaçları hedefleyen tüm dünya ülkelerine yayılan, birçok iş birliği ve yardımlaşma modelleri ortaya çıkmıştır. Kooperatifler bu iş birliği modellerinden biridir. Bu çalışma Yunanistan'ın ulusal tarım kooperatif mevzuatının en dikkate değer özelliklerine kısa bir genel bakış sunmayı ve kooperatif mevzuatının iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır.</p>

^a hilalpaksoy34@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8139-3851>

Giriş

Sosyal bir varlık olan insanların bir arada yaşama zorunluluğu birçok iş birliği ve yardımlaşma modellerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlar üretim faktörlerinin ve esas olarak sermayenin kullanılması yoluyla ekonomik amaçlar güden; anonim şirket (Sergaki ve Semos,2006), ekonomik ve diğer sosyal amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelen iş birlikleriyle oluşturulan; kooperatif ve sosyal amaçlarla çalışan kişi ve kurumları içeren daha geniş bir ortaklık yelpazesinin oluşturduğu; dernekler olarak gruplandırılabilir. Ancak kooperatifleri diğer iki iş birliği modelinden ayıran mülkiyet, kooperatifin kontrolü ve kooperatif fazlalarının dağıtımı gibi üç temel farklılık söz konusudur (Nilsson,1998). Aynı zamanda kooperatiflerin diğer mali kuruluşlardan önemli bir diğer farkı ise “ne saf bir ekonomik birim ne de saf bir toplumsal organizasyon değil ekonomik, sosyal ve kültürel konumun iyileştirilmesini amaçlayan karma bir sosyo-ekonomik birim” olmasıdır. Toplum içerisinde yer alan birey ve grupların birbirleriyle uyumlu bir yapı oluşturabilmeleri tarihsel mirastan gelen ortak paylaşımlar ve bunun neticesinde oluşturulmuş olan ortak bir kültür zemininde mümkün olabilmektedir (Akkaş,2022). Uluslararası Kooperatifler Birliği’ne (ICA) göre kooperatif, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaç ve isteklerini ortaklaşa sahip olunan ve demokratik olarak yürütülen bir şirket aracılığıyla karşılayan, esas olarak ortak sorunları çözmek için gönüllü kişilerden oluşan özerk bir kurumdur (Kalogiannidis,2020).

Kooperatif fikrinin özü, şirketin ilkeleri olan değerlerle desteklenir. Bu değerler; kişisel gelişim, kişisel sorumluluk, demokrasi, eşitlik, dayanışma, dürüstlük, şeffaflık, sosyal sorumluluk ve başkalarına değer vermedir. Bunun yanında kooperatiflerin ana ilkeleri ise; üyelerin demokratik kontrolü, üyelerin mali katılımı, eğitim, öğretim ve bilgilendirme, gönüllü ve ücretsiz katılım, topluma karşı sorumluluk, özerklik ve bağımsızlık ve kooperatifler arası iş birliği şeklindedir.

Tarımsal üreticiler “küçük” girişimciler oldukları için hayatta kalma ihtiyaçları çiftçilerin birleşmesine yol açmaktadır. Kooperatif kurmanın en önemli amacı üretim maliyetlerini azaltarak ölçek ekonomilerinden yararlanmak, pazarlık gücü kazanmak ve bu sayede ürünlerin pazarlanması ile ilgili konularda daha iyi bir bilgi akışı sağlamaktır. Bu bağlamda Yunanistan Kooperatifçilik Sistemi içindeki tarım kooperatifleri de benzer amaçları gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelmişlerdir (Nasioulas,2012):

- Daha düşük fiyatlarla hammadde sağlamak,
- Gerekli hizmetleri düşük maliyetle sunmak,
- Üreticilerin ürünlerinin satış fiyatları üzerinde olumlu bir etki yaratmak,
- Özel teklifler, indirimler, fazla iadeler vb. yapmak,
- Üyelerin gelirlerini artırmak.

Aynı zamanda çoğu durumda kooperatifler ürünlerin önemli bir bölümünün işlenmesini ve pazarlanmasını da üstlenmektedirler. Böylece üretimin artırılmasına ve birincil ürün üreticilerinin yararına rekabetin teşvik edilmesine yardımcı olmaktadır (Nilsson,1998). Yunanistan’da kırsal kesimde çiftçilerin küçük ölçekli tarımsal arazilere sahip olması ve yaşam özellikleri hem tedarik hem de ticari tarım kooperatiflerinin kurulmasını zorunlu hale getirmektedir. Böylece karların araçlara ve üçüncü şahıslara sızmasını önlemeyi amaçlarken aynı zamanda sermaye yoğun işletmelerin rekabet gücü nedeni ile etkisiz hale gelmesine de engel olmaktadır. Sonuç

olarak tarımsal kooperatifler, küçük ekonomik birimlerin pazarda var olmalarını sağlamaktadırlar.

Bugün 10.5 milyon nüfusa sahip olan Yunanistan’da tarım sektöründe faaliyet gösteren nüfusun oranı %12’dir. Gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) içinde tarımın payı ise %12’dir. Tarımsal arazi miktarı 3.9 milyon hektardır. Yunanistan’da kooperatifçilik 18. yüzyılın başında ortaya çıkmıştır. Modern anlamda kooperatifçilik hareketinin ise 2000’lerde başladığı kabul edilmektedir. Tarım sektöründe ilk kooperatif, üyelerini finansal olarak desteklemek ve tarımı geliştirmek için kurulan “Almyros Tarım Kooperatifi”dir (Kalogiannidis,2020). Yunanistan’da modern anlamda tarımsal kooperatifçilik 1910 yılında başlamış ve 1913 yılında kabul edilen ilk kooperatif yasası ile tarımsal kooperatifler yasal bir statü kazanmıştır. Bugün ülkede 6919 adet tarımsal amaçlı kooperatif ve 782.000 ortağı bulunmaktadır. Yunanistan’da tarımsal amaçlı kooperatiflerde birim kooperatifler, kooperatif bölge birlikleri ve kooperatif merkez birlikleri şeklinde örgütlenme yapısı mevcuttur. Ülkede tarımsal kooperatiflerin finansmanı ortaklardan alınan ortaklık payları ve Tarım Bankası’ndan alınan krediler ile sağlanmaya çalışılsa da yeterli olmamakta, finansman noktasında ciddi zorluklar yaşanmaktadır (Köroğlu,2003). Kooperatifler için belirli alanlarda vergi muafiyeti ve eğitim hizmetleri için devlet desteği verilmektedir. Yunanistan’da, tarımsal amaçlı kooperatiflerin menfaatlerini koruyan ve 900 bin ortağı bulunan “Panhellenik Tarım Kooperatifleri Birliği Konfederasyonu” (PASEGES) adında bir federasyon bulunmaktadır (Köroğlu,2003). Yunanistan’da üretim faaliyetine dayalı olarak Tarım Kooperatifleri; Tedarik Kooperatifleri, Ticari Kooperatifler, İmalat Kooperatifleri, Kredi Birlikleri, Üretken Kooperatifler ve Çok Amaçlı Kooperatifler olarak sınıflandırılması mümkündür. Tarım kooperatifleri, piyasa mekanizmaları arasında yatay bağlantılar kurarak kırsal alanda bir müdahale aracını temsil etmektedir. Bu çerçevede toplumun ekonomik açıdan zayıf üyelerinin hayatta kalması ve herkesin eşit iş birliği ruhu içinde kişisel katılımı ve ayrıca karşılıklı yardımın artması amacı ile faaliyet göstermektedirler (Patronis ve Mavreas,2004).

Yunanistan Kooperatif Hukukunun Özel Unsurları

Yunanistan kooperatif mevzuatı tarım kooperatifleri için kooperatif dostu iken, kentsel kooperatifler ve Avrupa Kooperatif Topluluğu (SCE)’ na ilişkin yasa, kooperatif dostu olmayan bir mevzuat olarak değerlendirilebilir. Tarım kooperatifleri açısından “kooperatif dostu” olan Yunanistan kooperatif mevzuatı sıklıkla diğer ülkelerin ulusal kooperatif yasalarından ilham almıştır. Örneğin, sınırlı sorumlu sosyal kooperatiflere ilişkin, İtalyan Sosyal Kooperatifler Kanunu’ndan ve SSE hakkında, İspanyol ve Fransız SSE(Çiftçi Destek Sistemi) yasal çerçevesinden etkilenmiştir.

Yunanistan’da ülkenin ulusal anayasasında ve olağan kanunlarda kooperatiflere ilişkin özel düzenlemeler yer almaktadır. Ülkede genel bir kooperatif yasası bulunmamaktadır. Bu nedenle kooperatifleri üç ana

kategoriye ayıran bir dizi özel yasa mevcuttur. Bunlar (Charalambos ve Apostolos,2015):

- 4384/2016 sayılı kanuna tabi olan tarım kooperatifleri.
- 4423/2016 sayılı kanuna tabi orman işçileri kooperatifleri,
- Tarım sektörü dışında faaliyet gösteren ve 1667/1986 sayılı kanuna tabi kentsel (veya sivil) kooperatiflerdir.

Ayrıca, belirli kentsel kooperatif türlerini örneğin kooperatif bankaları, sınırlı sorumlu sosyal kooperatifler, sosyal kooperatif işletmeleri (SCE), işçi kooperatifleri, enerji toplulukları (EC) ve sosyal kooperatifleri düzenlemek için de özel yasalar çıkarılmıştır. Özel kooperatif kanunları genellikle farklı bakanlıklar tarafından hazırlanmakta ve Ulusal Parlamente'ye sunulmaktadır. Bu kanunlar sektöre özel bir amaca hizmet eder veya belirli sosyo-ekonomik konuları ele alır. Örneğin, Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanan 4430/2016 sayılı "Agricultural Cooperatives, Forms of Collective Organisation of The Agricultural Sector and Other Provisions" kanun ile SCE'lerin ve işçi kooperatiflerinin uygulamaya konulması, bir kooperatif yapısı altında küçük ölçekli üretici/işçi girişimlerinin oluşumunu kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Spesifik olarak, tarım kooperatifleri kanununun önsözü, 1995 ICA Kooperatif Kimliği Beyanında belirtildiği şekliyle yedi kooperatif ilkesinin (Gönüllü ve Serbest Giriş İlkesi, Ortakların Demokratik Denetimi İlkesi, Ortakların Sermayeye Katılımı İlkesi, Özerklik ve Bağımsızlık İlkesi, Eğitim, Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi, Kooperatifler Arası İş Birliği İlkesi, Topluma Karşı Sorumluluk İlkesi) tamamını ve her birine eşlik eden metni içeren tek yasadır. Yani yedi kooperatif ilkesinin tümüne yalnızca tarım kooperatifleri kanununda değinilmektedir. Özel kooperatif yasalarının bazı hükümleri, demokratik ortak kontrolü ilkesi gibi kooperatif ilkelerini yansıtmaktadır. Ayrıca, özel kooperatif yasalarının bazı hükümlerinin, demokratik kontrole ilişkin kooperatif ilkesi ve özellikle tüm özel kooperatif yasalarında (birden fazla oy hakkına sahip kooperatif hisselerinin ihraç edilebildiği kooperatif bankaları hariç) şart koşulan "bir üye- bir oy" kuralı gibi kooperatif ilkelerini yansıtabileceği de eklenmelidir.

Yunanistan kooperatif mevzuatı, farklı kooperatif türleri arasındaki heterojenliğe odaklanmakta ve aslında ortak kooperatif kimliklerini göz ardı etmektedir. Bu nedenle, Yunanistan'da genel bir kooperatif kanunu ve kooperatif gelişimine yönelik kapsamlı bir kamu politikası planı bulunmamaktadır. Yunanistan kooperatif mevzuatı, diğer iş modellerini düzenleyen mevzuatla karşılaştırıldığında değişkenliğiyle de bilinmektedir. Bu durum, ilgili tarafların kooperatif modelini seçmekten caydırılmasına neden olabilmektedir.

Özellikle, Ulusal Anayasa'nın (NC) 12.4 maddesi şunu öngörmektedir: "her türden tarım ve kentsel kooperatifler, kanun ve tüzük hükümlerine göre kendi kendini yönetecektir; gelişmelerini sağlamakla yükümlü olan Devletin koruması ve denetimi altında olacaktır". Yukarıdaki hükme dayanarak yasa koyucu, bir yandan kooperatiflerin devlet tarafından korunması ve denetlenmesi, diğer yandan da kooperatiflerin özyönetimi arasında dengeyi sağlayacak yasaları çıkarmak ve

uygulamakla yükümlüdür. Yunanistan Kooperatif Hukuku'nun özel unsurları:

Kooperatiflerin tanımı ve amaçları: Her özel kooperatif kanunu, düzenlediği kooperatifin türünü tanımlar. Böylece özel kooperatif kanunlarının sayısı kadar kooperatife özgü tanım bulunmaktadır. Örneğin ICA Kooperatif Kimliği Bildirisi'ndeki tanımla yakından ilgili olan tarım kooperatifinin tanımı şu şekildedir; "Tarım kooperatifi, gönüllü olarak bir araya gelen ve üyelerinin ortak ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini ve ilerlemesini amaçlayan, ortaklaşa sahip olunan bir ortaklık yoluyla, üyelerinin kendi kendine yardım ve dayanışmasına dayanan ve demokratik olarak kontrol edilen özerk bir birliktir (ICA,2023). Bir diğer örnek ise şöyle tanımlanan kent kooperatfidir; "Tarım sektörü dışında faaliyetlerde bulunan, ekonomik bir amaç güden ve özellikle üyelerinin iş birliğiyle ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini ve yaşam standartlarının iyileştirilmesini amaçlayan gönüllü bir dernektir" (Law 1667/1986, article 1.1).

Kooperatiflerin amacı tüm özel kooperatif yasalarında özel olarak tanımlanmıştır. Bazı kooperatifler, üyelerinin işlem yapma hakkına ve yükümlülüğüne sahip olduğu, ortaklaşa sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme aracılığıyla, üyelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlar. Örneğin tarım kooperatiflerinin üyeleri, toplam üretimlerinin en az %80'ini kooperatife sunmak ve kooperatiftan malzeme satın almakla yükümlüdür, aksi takdirde bu durum üye ihraç gerekçesi oluşturur (Law 4384/2016, article 8.3, 8.5).

Kuruluş, kooperatif üyeliği ve yönetim: Her kooperatif türü, mahkemeler veya idare daireleri tarafından tutulan farklı bir sicile kaydedilir. Bir kooperatifin, türü ne olursa olsun, tüzel kişilik kazanabilmesi için tescilli şarttır. Tescil için temel yasal gereklilik, kurucu üyeler tarafından imzalanmış bir tüzüğün bulunmasıdır. Yasanın gerektirdiği minimum üye sayısı, iki üyeden (AK) başlayarak 100 üyeye (tüketici kooperatifleri) kadar kooperatifin türüne bağlıdır.

Kooperatife yapılan doğrudan yatırımın tek şekli üyeliktir. Geleneksel olarak kendi kendini finanse etmenin yanı sıra yatırımlara yönelik artan ihtiyaçları karşılama konusundaki yetersizlik nedeni ile son yıllarda kooperatifler finansman bulmak amacı ile üye olmayanlara da başvurumaktadırlar. Kooperatifte üyelik oldukça önemlidir. Çünkü üyeler oy vererek kooperatiflerinin demokratik kontrolünü ellerinde tutarlar. O halde kooperatifin üyeleri, işletmelerinin sahipleri ve kullanıcılarıdır bu nedenle iyi bir yönetim kontrol sistemi sağlamalıdır (Hagen,2012). Bu çerçevede kooperatifin denetimi konusunda kimin oy kullanma hakkına sahip olduğu ve bu hakkın hangi kriterlere göre tesis edildiği oldukça önemlidir (Michael ve Marietta 2022). Bazı kooperatifler ortak olmayanlara oy hakkı vermiş olsa da sıklıkla kooperatif ortaklarının "bir üye, bir oy" ilkesi temelinde oy kullanma hakkı vardır. Kooperatiflerin hedefi, sırasıyla ortaklarının uzun vadeli refahını en üst düzeye çıkarmaktır. Bu nedenle Yunanistan Kooperatifçilik Sistemi içindeki geleneksel değerlerin optimal tahsis politikasını baltaladığı ve fon yatırımını olumsuz etkilediği düşüncesi ile gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda üyelerin kooperatifle olan işlemlerine dayalı olarak "bir üye, bir oy" ilkesi dönüştürülmeye

çalışılmaktadır (Patronis ve Mavreas,2004). Hedeflerin gerçekleştirilmesi için bireyler arasında var olan iş birliği ve karşılıklı yardımlaşma sayesinde her birey kendisine verilen görevi yerine getirmek suretiyle kooperatife destek olmaktadır. Ayrıca bir kooperatifin mali ömrü kooperatif ortaklarının yanı sıra kooperatif kurumunun toplumsal düzeyde ekolojik sorunlara, doğal çevreye ve sosyal faaliyetlere karşı duyarlılığı ile belirlenmektedir (Achilleas ve ark., 2016).

“Bir üye bir oy” kuralına ilişkin olarak; Tarım kooperatiflerinin oy hakkı bulunmayan yatırımcı üyeleri (Law 4384/2016, article 6.2) kooperatif bankaları hariç tüm kooperatifler için geçerlidir. Kooperatif tüzüğü birden fazla oy hakkına sahip kooperatif hisselerinin ihracına izin verebilecek niteliktedir. Kanun koyucu, kooperatif bankası içindeki bir üyenin veya azınlığın oy haklarının çoğunluğunu elde etmesini ve dolayısıyla karar alma süreçlerinde mutlak yetkiye sahip olmasını engellemek için birtakım sınırlamalar getirmektedir (Law 1667/1986, article 4.2).

Yunanistan’da Kooperatif Yönetim Modelleri

Yunanistan özel kooperatif yasalarının ortaya koyduğu kooperatif yönetim modelleri şunlardır (Kalogiannidis,2020):

Üç Kademeli Yönetim Modeli

Yunanistan’daki kooperatiflerin ana yönetim modeli, genel kurul (GA), yönetim kurulu (YK) ve denetim kurulundan (SB) oluşur. Üye sayısı 30’dan az olan tarım kooperatifleri ve üye sayısı 25’ten az olan kent kooperatifleri için SB kurulması zorunlu değildir.

İki Kademeli Yönetim Modeli

İki kademeli yönetim modeli GA, YK veya yöneticiden oluşmaktadır. Bu model içinde SB yer almamaktadır. Ancak, karşılıklı ve sosyal faydaya dayalı 5 üyeli SCE’ler veya 3 üyeli işçi kooperatifleri olması durumunda, yasa koyucu, Yönetim Kurulu yerine, tüm Yönetim Kurulu görevlerinden sorumlu bir yöneticinin atanmasına izin vermektedir. Yunanistan özel kooperatif kanunlarına göre iş yönetim organları aşağıdaki gibidir (Law 4430/2016, article 20, 30):

- **Genel Kurul (GA):** Kooperatif içindeki en yüksek organ olarak, kooperatif için hayati öneme sahip konularda karar verme yetkisine sahiptir. Örneğin tüzük reformu, birleşmeler, bilançonun onaylanması, kooperatifin feshi) ve başka herhangi bir organa devredilmeyen diğer konular.
- **Yönetim Kurulu (YK):** Kooperatifin temsil ve yönetiminden sorumlu organdır. Üyeleri, görevleri sırasında kooperatife verdikleri her türlü zararı karşılamakla yükümlüdürler. Ayrıca kendilerini seçen ve aynı zamanda görevden alabilen Genel Kurul’a karşı sorumludurlar. Prensip olarak YK üyeliğine yalnızca işbirlikçileri seçilebilir. Bununla birlikte tarımsal kooperatiflerde ve kentsel kooperatiflerde, kooperatif çalışanları, YK’ya ek üye olarak bir temsilci atayabilir. Kooperatif bankalarında, 7 yönetim kurulu üyesinden 2’si üye olmayabilir (Law 1667/1986, article 7.1).

- **Yönetici:** Tarımsal kooperatiflerde ve kent kooperatiflerinde, Yönetim Kurulu görevlerinin tamamını veya bir kısmını yürütmek üzere Yönetim Kurulu tarafından bir yönetici atanabilir. Özellikle yıllık cirosu 1 milyon Euro veya daha fazla olan tarım kooperatifleri için bir yöneticinin atanması zorunludur.
- **Denetim Kurulu (SB):** Yönetim Kurulunun izlenmesi, kontrol edilmesi ve denetlenmesiyle (örneğin Yönetim Kurulunun kanunlara, kooperatif tüzüğüne ve Genel Kurul tarafından alınan kararlara uyup uymadığının incelenmesi) yetkili organdır. Üyeleri, görevleri sırasında kooperatife verdikleri her türlü zarardan sorumludurlar ve üyelerini seçen ve aynı zamanda onları görevden alabilen Genel Kurul’a karşı sorumludurlar (Law 4384/2016, article 16.11).

Yunanistan Tarım Kooperatiflerinin Mali Yapısı ve Vergilendirme

Her üye, kooperatif sermayesine bir zorunlu hisseyle (bazı kooperatiflerde asgari miktarı kanunla belirlenen) katkıda bulunur ve kooperatife yaptığı mali katkıya bakılmaksızın Genel Kurul’a bir oyla katılır. Bunun istisnası, sınırlı oy hakkına sahip ek hisseler ihraç edebilen kooperatif bankalarıdır. Üyenin çekilmesi veya kooperatifin dağılması durumunda hisseler üyelere iade edilir. Nitekim tarım kooperatiflerinde kooperatif hisselerinin nominal değeri iade edilir. Kooperatif bankalarında ise kooperatif bankasının net özsermayesi oranında hisselerin değeri iade edilir. Ayrıca, şehir kooperatiflerinde genel kurul kararıyla: a) yeni katılan üyeler de kooperatifin net özsermayesi oranında özel yedek akçeye ayrılmak üzere katkı sunmakla yükümlü olabilir, b) Üyeler, kent kooperatifinin vadesi gelen ödemeleri karşılayamaması veya bilançoya göre maliyetlerin geliri aşması durumunda olağanüstü bir katkı sunmak zorunda kalabilir (Law 1667/1986, article 4,11).

Kooperatifin mali durumunu etkileyen diğer bir konu fazlalık ve kârın dağıtımıdır. Fazlalık ve kârın dağıtımı konusunda, birincisini ikincisinden ayıran ve farklılaştırılmış bir tahsis sistemi öngören tek hukuki düzenleme Tarım Kooperatifleri Özel Kanunu’dur. Fazlalık, kooperatifin üyeleriyle yaptığı işlemlerden elde edilen olumlu ekonomik sonuç olarak tanımlanmaktadır. Bu fazlalık, Tüzük gerektiriyorsa oy hakkı bulunmayan imtiyazlı hisse senedine sahip kooperatiflere, zorunlu yedek akçeye (artığın en az %10’u), kooperatifle olan işlemleriyle orantılı olarak üyelere, kooperatifin gelişmesi için, ortaklarının eğitim/öğretim faaliyetlerine (artığın en az %2’si) tahsis edilmektedir. Öte yandan kâr, kooperatifin ortak olmayanlarla yaptığı işlemlerden elde edilen olumlu ekonomik sonuçlar olarak tanımlanmakta ve genel kurul kararıyla zorunlu yedek akçe olarak ve topluluğun kalkınması için dağıtılmaktadır (Law 4384/2016, article 23).

Kent kooperatifleri için yasa koyucu yalnızca dağıtılan karlara (dolayısıyla artı değer dahil) atıfta bulunur (madde 9.4 L.1667/1986) Bu kararlar: Genel Kurul kararıyla zorunlu yedek akçeye (kârın en az %10’u) ve diğer yedek akçelerin oluşturulmasına ve üyelere tahsis edilir. Yönetmelikte aksi bir hüküm bulunmaması halinde, üyelere kârın %50’si kooperatif payları oranında, kârın %50’si üyelere kooperatifle yaptıkları işlemler oranında dağıtılır. Kârın

geri kalanı genel kurul kararıyla kooperatiflerin amaçları doğrultusunda dağıtılır (Law 1667/1986, article 9.4).

SCE'ler ve işçi kooperatifleri için farklı bir sistem öngörülmektedir. Kârlar (fazlanın da dahil olduğu): zorunlu yedek akçeye (kârın en az %5'i), işçilere (üyeli olan veya olmayan) işçi ikramiyesi olarak (kârın %35'ine kadar), istihdam yaratılması ve kooperatifin geliştirilmesi için tahsis edilmektedir (Law 4430/2016, article 21,31) Bu nedenle yukarıda belirtilen kooperatiflerde çalışmayan üyeler kar dağıtımının dışında tutulmaktadır. Yatırımcı-üyeler ise oy hakkı, seçme ve seçilme hakkı olmaksızın tarım kooperatiflerine katılabilmektedirler.

Kooperatiflerin mali yapısına ilişkin bir diğer sorun ise mali araç ihraç etme yetkinliğine ilişkindir. Yunanistan yasal rejimine göre, oy hakkı olmayan imtiyazlı hisse senetleriyle birlikte borsaya girebilecek tahvil gibi mali araçları yalnızca kooperatif bankaları ihraç edebilir (Law 1667/1986, article 3.7). Bu hükümler faaliyette olan kooperatiflere ilişkindir. Kooperatiflerin feshedilmesi durumunda, kalan kısmın dağıtımı konusunda kooperatif türüne göre farklı hükümler öngörülmektedir. Özellikle tarım kooperatifleri (Law 4384/2016, article 7), sosyal kooperatif işletmeleri (SCE) ve işçi kooperatifleri için tasfiye sonrası kalan kısmın çıkarsız dağıtımı öngörülmektedir (Law 4430/2016, article 32.2). Kâr amacı gütmeyen işçi kooperatifleri ve enerji topluluklarına (EC), geri kalan kısım orman işçileri kooperatifleri, sivil kooperatifler, sınırlı sorumlu sosyal kooperatifler ve kâr amacı güden işçi kooperatifleri ve enerji topluluklarındaki (EC) üyelere dağıtılmaktadır (Law 4423/2016, article 35). Kooperatiflerin vergi uygulamalarına ilişkin olarak, tarım kooperatifleri, kooperatiflerin özel niteliklerini dikkate alan daha uygun bir vergi uygulamasından yararlanmaktadır. Daha spesifik olarak: (Law 4384/2016, article 29.1,29.3).

- Tarım kooperatifi üyelerinin kooperatif hisseleri vergiden muafır,
- Üyelere dağıtılan (kooperatifin üyeleriyle yaptığı işlemlerden elde edilen) fazlalık, kooperatifin gelir vergisine değil, ortakların gelir vergisine tabidir,
- Kooperatifin ortak olmayanlarla yaptığı işlemlerden elde edilen kazançlar kooperatif gelir vergisine tabi olup, vergilendirildikten sonra geri kalanı zorunlu yedek akçeye ayrılır,
- Daha büyük kooperatiflerin oluşumunu kolaylaştırmak amacıyla, tarım kooperatifleri arasındaki birleşmelerde ticari şirketlerin birleşmesine ilişkin vergi muafiyetleri ve diğer avantajlı vergi hükümleri de geçerlidir.
- Diğer kooperatif türleri, yalnızca birkaç istisna dışında, esas olarak tüm tüzel kişilere uygulanan genel vergi hükümlerine tabidir. Örneğin, SCE'ler ve işçi kooperatifleri, ticari faaliyetlerden elde edilen bir gelir olarak kabul edilmediğinden, karlarının çalışanlarına ikramiye olarak dağıtılan kısmı (%35'e kadar) üzerinden vergilendirilmemektedir, bu bir ücret geliridir.
- Ayrıca SCE'ler, tarım kooperatifleri ve işçi kooperatifleri, ticari statüye sahip gerçek ve tüzel kişilere uygulanan ve genellikle yıllık 600 ila 1000 Euro arasında değişen yıllık işletme vergisinden muafır.

Yunanistan Tarım Kooperatiflerinde İç ve Dış Kontrol

Kooperatifler devlet denetimine (veya kontrolüne), SB tarafından öz denetime ve bağımsız denetçiler tarafından mali denetime tabi tutulmaktadır.

Kooperatiflerin devlet denetimi anayasal düzeyde tanınmıştır ve özel kooperatif kanunlarında belirtilmiştir. Özel kooperatif kanunları, az çok benzer denetim görevleri öngörmektedir (örneğin, rehberlik ve kooperatiflerin kanun ve tüzüklere uygunluğunun izlenmesi gibi). Ancak bunlar kooperatif türüne bağlı olarak farklı bakanlıklar ve kamu otoriteleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Örneğin, Tarım Bakanlığı tarım kooperatiflerini, Milli Ekonomi Bakanlığı kent kooperatiflerini, Sağlık Bakanlığı ise sınırlı sayıdaki sosyal kooperatifleri denetlemektedir (Charalambos ve Postolos, 2015). Öte yandan öz denetim, tüm kooperatif türleri için öngörülme bir SB'nin kurulmasını çeşitli hükümlerle desteklemektedir. Ülkenin ilk kooperatif kanunu, tüm kooperatifleri ilgilendiren genel bir kanun olup, devletin denetim ve kontrolünün kooperatif federasyonlarına devredilmesini öngörmektedir. Ancak bu hiçbir zaman pratikte uygulanmamış ve ölü bir metin olarak kalmıştır. Bunun muhtemel nedenlerinden biri, ulusal kooperatif hareketinin devlet denetimi, teşviki ve desteği altında kritik bir kitleye ulaşması ve bu durumun uygulamada kooperatiflerin kendi öz denetim mekanizmalarıyla bağımsız bir hareket haline gelebilmesini engellemesi olabilir. Denetimin bağımsız denetçiler tarafından yapılmasına ilişkin olarak, kooperatiflerin kooperatife özel bir denetime tabi olmayıp, şirketlerin genel denetim hükümleri uygulanmaktadır; dolayısıyla bağımsız denetim, kooperatifler konusunda özel bir uzmanlığa sahip olmayan denetçiler tarafından uygulanan ve kooperatifin mali yönüne odaklanan bir denetim şeklidir (Louloudis,1995).

Yunanistan Tarım Kooperatifleri Arası İş Birliği

Kooperatifler arasındaki iş birliği hem yatay hem dikey hem de ekonomik ve sosyo-politik olarak uygulanmaktadır. Kooperatifler arasında yatay iş birliği engellenirse de dikey entegrasyon durumunda çeşitli sınırlamalar söz konusudur. Genel olarak her özel kooperatif kanunu aynı türden kooperatifler arasında ekonomik ve sosyopolitik amaçlar doğrultusunda dikey entegrasyona imkân sağlamaktadır. Özellikle, tarım kooperatif birliklerinin kurulmasına yalnızca benzer türde kooperatifler arasında izin verilmektedir. Ancak bazı durumlarda bu durum sınırlandırılmakta hatta engellenmektedir (SCE'ler ve işçi kooperatifleri bu tür birlikler kuramazlar). Aynı durum, birlik çatısı altında kurulan ve sosyopolitik bir amaca hizmet eden yerel ve ulusal kooperatif federasyonları için de geçerlidir. Bu federasyonlar da birliklerde olduğu gibi aynı türdeki kooperatifler arasında kurulabilmektedir. Ancak, SCE'ler, işçi kooperatifleri ve sınırlı sorumlu sosyal kooperatifler dışında, geri kalan kooperatifler (Avrupa ve uluslararası uygulamaların aksine) bu koşulları yerine getirmekte zorluklar yaşamaktadırlar. Her türden kooperatif bu tür birlikleri oluşturabilse bile, bu yalnızca ikinci kademe örgütlenme için planlanmış olacağı için sadece ikinci kademe örgütlenme için geçerli olacak ve üçüncü kademe örgütlenmede yine sorun yaşanacaktır. Sonuç olarak,

kooperatifler arasındaki dikey iş birliği oldukça parçalıdır ve kanunun getirdiği birçok engelle karşı karşıyadır (Sergaki ve Semos, 2016).

Yunanistan'da kâr amacı güden bir işletmeden farklı olarak üyelerinin yararına hizmet sunmakla yükümlü olan kooperatiflerin gönüllü olarak oluşturmuş olduğu özerk bir Kooperatif Birliği bulunmaktadır. Bu birlik kooperatiflerin kültürel, sosyal ve finansal gelişimlerini ve tanıtımlarını amaçlamaktadır. Ülkede Tarım Kooperatiflerinin "Panhellenik Tarım Kooperatifleri Birliği Konfederasyonu" (PASEGES) adında bir federasyonu bulunmasına rağmen kooperatifler için ulusal bir federasyon söz konusu değildir (Köroğlu, 2003).

Yunanistan Tarım Kooperatiflerinin Mevcut Sorunları

Yunanistan yasal çerçevesinin parçalanmışlığı, mevcut özel kooperatif yasalarının sürekli olarak değiştirilmesi veya kaldırılmasından ve yenilerinin getirilmesinden kaynaklanan istikrarsızlıkla daha da karışık bir hal almaktadır. İstikrarlı yasal çerçeveye aykırı olarak kooperatifler sürekli değişen bir yapı sergilemektedir. Örneğin tarım kooperatifleri için 2000'li yıllardan bu yana bunları yöneten ve düzenleyen 4 kanun değişikliği yapılmıştır. Bu durum, kooperatifin yasal şekli etrafında hukuki bir belirsizlik oluşturmakta ve tarafları iş modeli olarak kooperatifi seçmekten caydırmaktadır. Parçalı ve sürekli değişen yasal çerçeve kapsamında, kooperatiflerin gelişimi bir dizi özel hüküm (veya bunların yokluğu) nedeniyle engellenmektedir. Şöyle ki, kooperatiflere ilişkin genel bir tanım olmayıp, sadece kooperatife özgü çok sayıda tanımın bulunması, kooperatiflerin ortak kimlik, ortak değer ve ilkelere sahip yekpare bir kurum olduğu algısını bozmaktadır. Ayrıca kooperatifler farklı sicillerde ve farklı makamlarca tescil edilmektedir. Dolayısıyla, kapsamlı kamu politikalarının hazırlanması için vazgeçilmez olan, kooperatif hareketinin tamamına ilişkin istatistiksel verilerin toplanması imkânsız hale gelmektedir. Yukarıda değinildiği gibi bir kooperatif, genellikle kooperatifin faaliyetlerini ait olduğu kategorinin dışındaki sektörlere genişletmekten mahrum bırakılmaktadır. Yine tüm kooperatifler için "bir üye-bir oy" kuralının mutlak bir kural olarak uygulanması bazı durumlarda kooperatifin aleyhine sonuçlanabilmektedir. Özellikle, kooperatifin, üyelerinin kooperatifle yaptıkları işlemlerle orantılı olarak edindikleri sınırlı sayıda oy hakkına sahip ek kooperatif hisseleri ihraç etmesine izin verilmesi, kooperatifin kendi üyeleri tarafından sermaye çekmesine engel olmakta ve kooperatifin en aktif üyelerini ödüllendirmektedir. Tarım kooperatiflerinde kooperatif üyeleriyle yapılan işlemler kooperatif üyesi olmayanlarla yapılan işlemlerden daha avantajlı koşullar altında gerçekleşmekte ve kooperatif bankaları üye olmayanlarla kredi ve mevduatlarının yalnızca %50'sine kadar işlem yapabilmektedir. Sonuç olarak bugün Yunanistan tarım kooperatiflerinin işleyişinde yaşanan sorunlar;

- Tarım kooperatiflerinin idari, mali ve organizasyon yapısındaki sorunlar,
- Her düzeyde ortak eğitimin olmayışı, küresel gelişmelere entegre olma becerisinde yaşanan sorunlar,
- Sağlıklı ve iyi işletilen kooperatiflerin engelsiz gelişimine yönelik devlet politikasının eksikliği,

- Piyasa ekonomisi bağlamında kooperatif kültürünün eksikliği,
- Devletin kooperatiflerin iç işlerine katılımı gibi başlıklar altında toplanabilir.

Sonuç

Kamunun veya özel sektörün müdahale edemediği veya müdahale etmek istemediği ihtiyaçlara çözümler üretmede kooperatifler önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Başarılı bir kooperatifin mali ve ticari açıdan uygun olan ve kooperatif karakterini ve yapısını koruyan veya geliştiren bir şirket özelliğini taşıması gerekirken Yunanistan tarım kooperatifleri işletme olarak başarılı olmakla birlikte üyeleri kontrol etme, üyelerin ihtiyaçlarını karşılama ve net kar paylarını dağıtma veya paylaşma konularında yavaş yavaş kooperatif karakterini kaybettiği görülmektedir. Tarım kooperatiflerinin sağlıklı şekilde başarı gösterebilmeleri için bir takım örgütsel özelliklerinin var olması gerekmektedir. Bunlar (Benos ve ark., 2007):

- Birincil kooperatiflere destek sağlayan dikey, entegre yapıların varlığı, dolayısıyla ikincil kooperatiflerin (kooperatif birlikleri) üyelerine etkili destek sağlayabilmeleri,
- Kooperatiflerin deneyimli, eğitilmiş ve mesleki açıdan kalifiye personel tarafından yönetilmeleri,
- Kooperatiflerin demokratik olarak seçilmiş konseyler tarafından denetim ve kontrollerinin sağlanması,
- Kooperatiflerin kendi kendine yeterli hale gelmeleri, sermaye biriktirmeleri, büyümeleri, dış yönlendirmelerden ve kontrollerden uzak kalmaları,
- Kooperatiflerin üretime katma değer kazandıracak üretim yapılarını organize etmeleri,
- Kooperatiflerin ortaklarının eğitim sürecinin üstlenmeleri böylece üyelerinin alacakları eğitim sayesinde daha sorunsuz ve daha fazla entegre olmaları,
- Kooperatif yönetimde katılımcı ve eleştirel bir anlayışa fırsat sağlayarak şeffaf ve profesyonel bir yönetim anlayış içinde hareket etmeleri (Öğüt&Tarhan,2022).
- Kooperatiflerin örgüt kültürüne sahip olmalarıdır.

Tarım sektöründe ortaya çıkan sorunların ortadan kaldırılması için yukarıda sayılan örgütsel özelliklerin yanı sıra modernleştirilmiş bir kooperatif modelinin planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece tarım, yerel toplumların sürdürülebilir kalkınmasına öncülük edecektir (Ceylan & Mızırak,2023). Yunanistan'da kooperatiflere yönelik destekleyici bir yasal çerçevenin bulunmaması, zayıf veya yetersiz bir yasal çerçevenin varlığı, kooperatifleri ve onların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Yunanistan'daki kooperatif mevzuatının iyileştirilebilmesi için genel bir kooperatif kanununa ihtiyaç vardır. Ayrıca böyle bir adım özel kooperatif yasalarının revizyonuyla birlikte yapılmalıdır. Bu bağlamda kooperatif kimliğine uyumun ve tüm kooperatifler için eşit muamelenin sağlanması amacıyla mevcut kooperatif yasalarının uyumlaştırılması önemli bir önceliklidir. Yunanistan kooperatif mevzuatı mevcut haliyle

parçalı ve istikrarsızdır. Bu nedenle Yunanistan'daki kooperatif hareketi hem özel kooperatif yasalarının revizyonundan hem de genel bir kooperatif yasasının getirilmesinden fayda sağlayacaktır. Ulusal yasal çerçeveyi iyileştirmek ve Yunanistan kooperatif yasal çerçevesinde süregelen parçalanmayı ortadan kaldırmak için özel kooperatif yasalarının uyumlaştırılması ve genel bir kooperatif yasasının çıkarılması gerekmektedir. Öncelikle özel kooperatif yasalarının, kooperatif kimliğine uygun hale getirilmesi, tüm kooperatiflere eşit muamele sağlanması ve bazı kooperatif türleri için, o kooperatif türünün özelliklerine dayandığı sürece imtiyazlı hükümlerin (örneğin faaliyetlerinin doğası veya güdülen amacı veya üye yapısı nedeniyle) korunması esasına göre uyumlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca, Yunanistan'daki yasal çerçevenin iyileştirilmesi için önerilen genel bir kooperatif kanunu tüm kooperatif türlerine uygulanabilecek ortak hükümler getirmelidir. Bu genel yasada müdahaleci ve ayrıntılı kurallardan kaçınılmalıdır. Bunun yerine genel ve esnek normlar getirilerek kooperatiflerin özyönetimi güçlendirilmelidir. Daha spesifik olarak, genel kooperatif hukuku içinde şu konulara atıfta bulunulması yararlı olacaktır: Kooperatiflerin oluşumu ile ilgili aynı süreç, süre ve yetkiye tabi olmaları, kurucu üye sayısının 3'e düşürülmesi, tüm kooperatiflerin birleşik bir sicile tabi tutulması ve devlet denetiminin uzman denetçiler tarafından gerçekleştirilmesi, üyelere mali katkılarına göre değil, kooperatifle yaptıkları işlemler oranında sınırlı sayıda oy hakkı tanınması, belirli bir türdeki kooperatifin faaliyetlerini diğer sektörlerde genişletme imkanı sağlanması, artı değer ve kâr arasında bir ayrım yapılması ve artı değerün uygun bir şekilde dağıtılması, kooperatifin niteliğine göre uygun bir vergilendirme yapılması.

Yunanistan kooperatif sisteminin iyileştirilmesi için "Ortak Eğitim ve Tanıtım Fonları" oluşturulmalı, aynı veya farklı türdeki kooperatiflerden üyelerin yer aldığı, ekonomik amaçlı kooperatif birlikleri ve sosyo-politik amaçlı federasyonlar oluşturulmalı ve aynı zamanda kooperatif hareketini temsil eden bir Yunanistan kooperatifler Konfederasyonu kurulmalıdır. Kooperatifin üye olmayanlarla yaptığı işlem hacmi, üye olmayan çalışanların sayısı konusunda kısıtlama getirilmelidir. Kooperatif modelini destekleyen bir kamu otoritesi olarak kooperatiflere ilişkin ulusal bir konsey oluşturulmalıdır. Bu konsey içinde kooperatif mevzuatının uygulanmasını ve gelişimini izleyebilecek işbirlikçiler, akademisyenler ve politika yapımcıların yer alması faydalı olacaktır.

Yunanistan kooperatif yasal çerçevesinde bazı iyi uygulamalar da söz konusudur. Ulusal Anayasadan (NC) başlayarak, Ulusal Anayasa'nın 12.4 maddesi (her türden tarım ve kentsel kooperatifler, kanun ve tüzük hükümlerine göre kendi kendini yönetecektir; gelişmelerini sağlamakla yükümlü olan Devletin koruması ve denetimi altında olacaklardır) ile, kooperatifin kendi kendini yönetmesi ile kooperatifin devlet tarafından denetlenmesi ve korunması arasında bir denge kurmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte, anayasal düzeyde kooperatiflerden açıkça söz edilmesi gerçeği, yalnızca onların önemini vurgulamakla kalmamakta, aynı zamanda onların teşviki ve daha da geliştirilmesi için destekleyici tedbirlerin yasalaşması için bir gerekçe sunmaktadır. Çeşitli özel kooperatif yasalarında getirilen özel hükümlerle ilgili olarak, tarım

kooperatiflerine ilişkin kooperatifin kooperatif dışı işlemlerden elde edilen karlarının ayrıştırılması gibi bir dizi kooperatif destekleyici hüküm öngörmektedir (Law 4384/2016). Ayrıca fazla ve kârların dağıtılma şekli, ortakların kooperatifle yaptığı işlemlerin ödüllendirilmesi, spekülasyon uygulamaların önlenmesi sonucunu doğurmakta ve en önemlisi kooperatifçilik ilkelerinden Eğitim, Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi ile İş Birliği İlkesinin uygulanmasına araç olmaktadır.

Kooperatifin özel çıkar amacıyla dağılmasını önlemeyi amaçlayan bir iyi uygulama da birçok özel kooperatif kanununda yer alan bir hükümle, tasfiye sonrasında kalan kısmın üyelere dağıtılmasının yasaklanmasıdır. Ayrıca son yıllarda yasa koyucunun, ortaya çıkan çeşitli sorunlara çözüm bulmak amacıyla yeni kooperatif türlerini uygulamaya koyması bir diğer olumlu gelişmedir. Her ne kadar Yunanistan yasal çerçevesi bir dizi kooperatif destekleyen hükümlerle donatılmış olsa da ortaya çıkan yasal sorunlar iyi uygulamaları geride bırakmaktadır.

Sonuç olarak özetlersek Yunanistan kooperatif sistemi içindeki eksiklikler, iyi uygulamaları arka planda bırakmaktadır. Yunanistan Kooperatif Sistemi için modernize edilmiş bir kooperatif modeline ihtiyaç vardır. Bu nedenle yapılan araştırmalar sonucunda kooperatiflerin başarısızlık nedenleri olarak tespit edilen kontrol mekanizmalarının eksikliği, yetersiz eğitim ve öğretim, işbirlikçi bilinç eksikliği, devlet müdahalesi ve denetimi konularında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Sosyal ekonominin geliştirilmesine önem verilmelidir. Yunanistan'ın belirli sorunlarla karşı karşıya olan bölgelerinde yeni kooperatif programlarına ve yeni bir iş birliğine odaklanan, sağlıklı bir şekilde çalışabilecek ve performans gösterebilecek bir tarım modeli geliştirilmelidir. Bu model yeniden yapılanmanın planlanmasını ve rekabetçi kolektif eylemlere dönüşü teşvik etmelidir. Nihayetinde tarım sektöründe ortaya çıkan sorunların ortadan kaldırılması için modernleştirilmiş bir kooperatif modelinin planlanması sayesinde tarım, yerel toplumların sürdürülebilir kalkınmasına öncülük edecektir.

Kaynaklar

- Achilleas, K., Fotios C., Efstratios. L.(2016). Adaptation strategies for the Greek agricultural cooperatives during the economic crisis. *Agric.Econ – Czech*, 62, 2016 (1): 26–34, doi: 10.17221/22/2015-AGRICECON
- Akkaş R. (2022). İstanbul Örneğinden Hareketle Bir Arada Yaşama Kültürü Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 4(2): 202-219. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2804802>
- Benos, T., Kalogeras.N., Verhees, F. (2007). Greek Co-ops' Re-Engineering: Exploring the influences among organizational attributes, strategic attributes, and performance: Selected Paper Prepared for Presentation at the International Conference on Economics and Management of Networks. https://www.researchgate.net/publication/40107237_Greek_Co-ops'_Re-Engineering_Exploring_the_Influences_among_Organizational_Attributes_Strategic_Attri
- Ceylan, A. & Mızırak, Z. (2023). 100. Yılında Türkiye'deki Tarım Politikalarının Yapısal Değişimi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 5(Özel Sayı), 131-147. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3504021>.

- Charalambos, K., Apostolos, G. P. (2015) Chapter 11 Rural Transformations and Family Farming In Contemporary Greece, Agriculture in Mediterranean Europe: Between Old and New Paradigms, 10.1108/S1057-1922(2013)0000019013, (263-293).http://www.emeraldinsight.com/doi/10.1108/S10571922%282013%290000019013butes_and_Performance_
- Hagen, H. (2012). Guidelines for cooperative legislation, third revised edition (3rd ed.), Geneva, 2012. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/documents/publication/wcms_195533.pdf
- ICA (International Cooperative Alliance)(2023) Cooperative identity, values & principles. <https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>
- Kalogiannidis, S. (2020). Economic Cooperative Models: Agricultural Cooperatives in Greece and the Need to Modernize their Operation for the Sustainable Development of Local Societies. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 10(11), 452-468. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v10-i11/8035>
- Köroğlu, S. (2003). Avrupa Birliğinde ve Türkiye’de Tarımsal Örgütlenme, AT Uzmanlık Tezi, Ankara, 2003, s.35-39.
- Law 4384/2016. Agricultural cooperatives, forms of Collective organisation of the agricultural sector and other provisions. https://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/synergatismos/nomos4384_2016_fek78.pdf
- Law 4423/2016. Forest Cooperative Organizations and other provisions. <https://www.taxheaven.gr/law/4423/2016>
- Law 1667/1986. Urban Cooperatives and other provisions. <https://www.gov.gr/en/sdg/starting-running-and-closing-business/registering-changing-legal-form-of-or-closing-business/general/how-to-start-business-in-greece/>
- Law 4430/2016. Social and Solidarity economy and development of its actors and other provisions, article 20 and article 30. <https://www.wex.ilo.org/dyn/natlex2/natlex2/files/download/104614/GRC104614%20Grk.pdf>
- Louloudis, L. (1995). Political Aspects of State Intervention in Agriculture. *Greek Review of Political Science*, 6, 121-146. https://ijebmr.com/uploads/pdf/archivepdf/2020/IJEBMR_330.pdf
- Nasioulas, I. (2012). Social Cooperatives in Greece – Introducing New Forms of Social Economy and Entrepreneurship. *International Review Of Social Research*, 2(2), 151-172. <http://dx.doi.org/10.1515/irsr-2012-0022>
- Nilsson, J. (1998). The emergence of new organizational models for agricultural cooperatives. *Swedish Journal Of Agricultural Research*, 28(1), 39-47. https://www.researchgate.net/publication/292838720_The_emergence_of_new_organizational_models_for_agricultural_cooperatives
- Öğüt, A. ve Tarhan, S. (2022). KOBİ’lerde Kurumsallaşmanın Firma Performansı Üzerindeki Etkisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 4(2): 157-172. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2748472>
- Patronis, V., Mavreas, K. (2004) Agricultural Cooperative Organizations in Greece Throughout the 20th Century: A Critical Overview, *Journal of Rural Cooperation*, Hebrew University, *Center for Agricultural Economic Research*, vol. 32(1), pages 1-12. DOI: 10.22004/ag.econ.60040
- Sergaki, P., Semos, A. V. (2006). The Greek Unions of Agricultural Cooperatives as Efficient Enterprises. *Greek Association of Agricultural Economists*, 07(2), pages 1-13. vol. 7(2), pages 1-13, July. DOI: 10.22004/ag.econ.44110
- Michael, F., Marietta, C. (2022) Greek Agricultural Cooperatives: Legal Concepts and Tax Legislation and Treatment, *Research Gate*. 2022. https://www.researchgate.net/publication/365438958_Greek_Agricultural_Cooperatives_Legal_Concepts_and_Tax_Legislation_and_Treatment